

Báró Bydeskúty Zsigmond.

(1751—1799.)

A vitéz magyar katona emlékének áldozunk ezekkel a sorokkal, amelyekben ismertetjük báró *Bydeskúty Zsigmond* tábornok vitézi tetteiben és eseményekben gazdag életét.

Előkelő sárosi családból származva, 1751-ben született Komáromban. 11 éves korában a Ferdinánd főherceg nevét viselő 2. gyalogezredbe lépett mint hadapród; 18 éves korában mint főhadnagyot már a De Vins (későbbi 37.) gyalogezred soraiban találjuk. A bajor örökösödési háborút ezzel az ezreddel küzdötte végig és itt nyerte el a kapitányi rangot. Ezredével azután Belgrád ostromában vett részt s mint a gránátoszszázad parancsnoka, 1789 szeptember 30-án annyira kitüntette magát, hogy József császár Ő Felsege a Mária Terézia-rend lovagkeresztjével tüntette ki őt. Belgrád ostrománál századával együtt önként jelentkezett a bal támadó oszlop élére és az elővédet személyesen vezetve, pusztító ellenséges tűzben, példátlan bátorsággal rohanta meg századával a várvédő sáncok cölöpgátját s mint első hatolt azon keresztül. Nyomon követte őt vakmerő százada, s ezzel utat nyitott, amelyen át a főcsapat könnyen behatolhatott Belgrád külvárosába, a Rácvárosba.

1789 decemberében Bydeskúty kapitányt, őrnagyi ranggal, áthelyezték az Esterházy Antal nevét viselő 34. gyalogezredhez. Ez az ezred, amelyet báró Vetésy Kökényesdy László 1734-ben alapított Pest—Debrecen—Kassa—Nagyvárad és Arad vidékéről toborzott legénységből, mint kiváló magyar ezred ezideig is (1789) számos ütközetben vett részt az osztrák örökösödési háborúban. Különösen Prága ostrománál, majd a második sziléziai háborúban a hohenfriedbergi csatában, később az olasz harctéren Piacenzánál, Genua ostrománál, azután 1757-ben az emlékezetes leutheni csatában, továbbá Hochkirch mellett és Liegnitznél szerzett magának hervadhatatlan babérokat.

Bydeskúty tehát egyik vitéz magyar gyalogezredtől egy másik, éppen olyan vitéz ezred soraiba került, amelynek tulajdonosa és tisztikara örömmel és büszkeséggel üdvözölte őt, a Mária Terézia-rend 1792-ben bárói rangra emelt ifjú lovagját, sorai között.

Eleinte az ezred 4. zászlóaljának, később az ezredes-zászlóaljnak parancsnokságát kapta meg (Oberstbataillon) és zászlóaljával Temesváron állomásozott, mikor a francia forradalom első koalíciós háborúja kitört. A Franciaország ellen irányuló hadműveletekből, melyeket a szövetkezett uralkodók legitim jogaik és érdekeik megóvása érdekében kezdettek, az ezred dicsőséggel vette ki a részét.

A forradalmi mozgalmak meggátlása végett először is a Franciaországgal határos Belgiumot kellett megvédeni. Az ezred ennek a háborúnak minden ütközetében résztvett s mindenütt ott volt, zászlóalja élén, báró Bydeskúty.

A neerwindeni csatában, 1793 március 18-án, az osztrák hadvezér — Clerfayt tábornok — elhatározta, hogy a franciákat a saját balszárnyával szemben lévő állásukból kiveri s ezt a feladatot az ezredre bízta, még pedig ennek ezredes-zászlóaljára. Bydeskúty őrnagy Racour falu bejáratát olyan heves erővel ostromolta, hogy a fölös számban lévő ellenség onnan egyelőre kitakarodott. A falut a franciák később ismét birtokukba kerítették. Erre azonban a fővezér — Coburg Józsiás tábornagy — ismét Bydeskútyt rendelte előre, aki századait haláltmegvető bátorsággal vezette újból, eredményes támadásra. Véres küzdelemben ember-ember ellen küzdött, amíg végre a franciákat teljesen kiverték a faluból. Bydeskúty ekkor kartácsgolyótól súlyos fejsébet kapott. Coburg hercegnek a császárhoz intézett jelentése szerint „ez a csata, ennek a kiváló csapat belső értékének és felülmúlhatatlan bátorságának örök példája marad“.

Bydeskúty őrnagy azután az ezred gránátos zászlóaljának élére került s a további küzdelmek során különösen a Famars melletti csatában, 1792 május 23-án, tüntette ki magát. A falut az ellenség körülsáncolta s kartácstüzében meghiusult minden támadás. Erre Bydeskúty őrnagy arra kérte főparancsnokát, hogy őt rendelje támadásra. Gránátosai élén, lövés nélkül nekirohant a francia sáncoknak, századaival leugrott a körülbelül három öl mélységű sáncárokba; majd annak falába szuronnal lépcsőket vágva, fölküzdötte magát a gát tetejére s a franciákat véres küzdelem után kiverte. 10 tiszt, 140 ember jutott fogságunkba s derék gránátosaink egy zászlót és 7 ágyút zsákmányoltak.

Később Le Quesnoy, majd Maubeuge ostrománál találkozunk Bydeskúty nevével. A hautemonti ütközetben Clerfayt csapatainak balszárnyát a franciák, a sűrű bozótos terepet kihasználva, mármár körülkerítették, amikor Bydeskúty őrnagy gránátosaival reájuk rohant és visszaverte őket. Assveent faluban azután a franciák december 16-án egy új, erős sáncot akartak építeni. Bydeskúty, kinek egész egyénisége folytonos vállalkozókedvtől és erélytől sugárzott, elhatározta, hogy a sánc továbbépítését megakadályozza. Gránátosaival az éj leple alatt nekiment a franciáknak és a félig kész sáncokat lerombolta. 1794 március 29-én Le Cateau mellett vitézkedik Bydeskúty; azután a catillioni ütközetrel kapcsolatban olvassuk nevét a különösen kitűnt tisztek sorában. Zászlóalja később Rouvroy, majd Charleroinál harcok (1794 június 3-án), amely ütközetben — mint hadosztályparancsnoka jelenti — „Bydeskúty alezredes a nála már megszokott vitézséggel“ küzdött.

Poroszország 1794 augusztus 5-én a franciákkal különbékét kötött s a magára maradt osztrák hadsereg kénytelen volt a harcot tovább folytatni. A 34. gyalogezred ekkor Sztáray altábornagy hadosztályához került s itt Mannheim ostrománál tüntette ki magát, különösen 1795 október 18-án. Bydeskútyról ismét olvashatjuk, hogy: „rendületlen bátorsággal épp olyan ügyesen, mint

merészen“ vezette zászlóalját. Zászlóalja azután, december 20-án, rohammal foglalja el Kaiserslautern községet.

1796-ban Bydeskúty zászlóalját áthelyezik a Károly főherceg parancsnoksága alatt álló hadsereghez, s Németországban marad, az ezred ellenben a Rajna mellől az olasz harctérre, az Etsch völgyébe kerül.

1797-ben azután Bydeskúty gránátos zászlóalját is útbaindítják ezrede után Olaszország felé, de a Loebenben április 7-én megkötött fegyverszünet folytán már valami különösebb ütközetben nem vesz részt. Az ezredet április végén Bécsbe helyezik át, s itt éri Bydeskútyt az a kitüntetés, hogy ezredessé előléptetve, Ő Felsége kinevezi az ezred parancsnokává.

Eddig zászlóaljának élén vitézkedett, most pedig parancsnoksága alá tartozik az a vitéz gyalogezred, amelynek minden katonája ismeri őt és bámulja hősiességét, s amelynek tisztikara jóban, rosszban vele együtt élt és halt — az ezred zászlójának becsületéért.

Az 1797. és 1798. éveket részben meneteken, részben pedig Stájerország és Karinthia nagyobb városaiban tölti ezredével Bydeskúty. 1799-ben azonban már ismét alkalma nyílik rá, hogy magának az olasz harctéren újabb érdemeket szerezzen. A Kray tábornok főparancsnoksága alatt működő cs. kir. hadseregben Bydeskúty ezrede Legnago, Parona, de különösen Magnano-Verona mellett tüntette ki magát. Ez utóbbi ütközetben Bydeskúty ezredes, heves küzdelem közepette, kézitusába kéveredett s a francia lovasság már majdnem felkoncolta őt, de hűséges emberei: Brehm őrmester, Kántor Ferenc és Szabó István közlegények, megmentették életét.

Végül a cassanoi ütközetben, 1799 április 26-án, elérte őt minden lelkes katonának örök végzete. Az Adda-folyón, Trezzo falu mellett kellett ezredét átvezetnie. A folyón átkelve, gyilkos tüzelés fogadta őket. Bydeskúty ezredes itt olyan súlyos fejsébet kapott, hogy annak következtében május 16-án befejezte dicsőséggel teljes katonaeletét. Halála előtt egy nappal érte őt Ő Felségének az a kitüntetése, hogy Melas lovassági tábornok javaslatára tábornokká lett kinevezve. Elvesztét őszintén gyászolta nemcsak ezrede, hanem az egész hadsereg. Neve, személye, mint a hős magyar katonának és vezérnek fénylő példaképe maradt meg hűséges bajtársainak emlékében.

A 34. gyalogezred régi történetének írója így búcsúzik el tőle: „Bydeskúty a legvitézebb és legtehetségesebb tisztek közé tartozott. Nem volt olyan csata, vagy ütközet, amelyben — ha részt vett — nevét ne említették volna magasztalva. Aldás és dicsőség emlékezetének.“

Markó Árpád.